

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sl@regeringskansliet.se

Remissyttrande – Betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (SOU 2025:63) S2025/01126

Sammanfattning

Region Kronoberg har av Socialdepartementet beretts tillfälle att avge yttrande över ovanstående remiss.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera vilka förändringar som kan behövas i regelverk och strukturer när det gäller reglerade yrken, specialistkompetenser och specialistutbildningar samt vidareutbildning och fortbildning inom hälso- och sjukvården och tandvården för att möta de utmaningar som dessa verksamheter står inför. Syftet var bland annat att identifiera och analysera vilka behov av särskild kompetens som finns inom hälso- och sjukvården och tandvården med utgångspunkt i en förstärkt patientsäkerhet.

Utredningen lämnar ett antal bedömningar och förslag. Bland annat föreslås att vårdgivare från 2028 ska vara skyldiga att erbjuda regelbunden fortbildning, och att all legitimerad personal får en uttrycklig skyldighet att delta. Fortbildningen föreslås dokumenteras i den årliga patientsäkerhetsberättelsen. Ett annat förslag är att införa Vårdprofessionslyftet – ett nytt nationellt system där staten köper vidareutbildningar från lärosäten och arbetsgivare får statsbidrag för att personal ska kunna studera på deltid. Modellen är inspirerad av Skolverkets Lärarlyft och syftar till att göra vidareutbildning mer tillgänglig, särskilt för yrkesgrupper med examen på grundnivå som sjuksköterskor, arbetsterapeuter och biomedicinska analytiker.

Synpunkter

I följande avsnitt redovisas Region Kronobergs synpunkter på remissen. Inledningsvis återges några generella, övergripande kommentarer. Därefter återges Region Kronobergs synpunkter med utgångspunkt i de olika förslagen och rubrikerna i utredningen.

Övergripande kommentarer

På en övergripande nivå ställer sig Region Kronoberg positiv till intentionerna och förslagen i utredningen. Det är positivt att utredningen även tagit hänsyn till tandvårdens behov av kompetensförsörjning. Detta innebär att tandvården förväntas följa samma struktur för kompetensutveckling som övrig hälso- och sjukvård, vilket Region Kronoberg anser positivt.

Vidare välkomnar Region Kronoberg att utredningen betonar att kontinuerlig kompetensutveckling är avgörande inte bara för kvaliteten i vardagen, utan också för att vården – inklusive tandvården – ska fungera i kris och krig. Detta stärker argumenten för att kompetensförsörjningen måste präglas av långsiktighet och robusthet.

Samtidigt ser Region Kronoberg en farhåga med att vissa yrkeskategorier lämnas utanför några av förslagen. Det är därför av yttersta vikt att regionerna möjliggör fortbildning även för dessa yrkesgrupper i syfte att uppnå en robust och jämlik kompetensförsörjning för hela hälso- och sjukvården.

Därutöver saknar Region Kronoberg beskrivningar av hur förslagen i utredningen skulle påverka patientsäkerheten. I utredningen återfinns ett antagande om att mer kompetens leder till en ökad patientsäkerhet, snarare än att rätt kompetens på rätt plats leder till en ökad patientsäkerhet. Eftersom patientsäkerhet är ett omfattande och brett område hade det även varit värdefullt med en tydlig beskrivning av vilken del av patientsäkerheten som stärks med de olika förslagen.

Generellt är det också av stor vikt att ta hänsyn till mindre vårdenheter i fortsatt arbete med de förslag som återfinns i utredningen. Frånvaro med anledning av fortbildning och resurser för handledning blir extra märkbart på mindre vårdenheter. Det finns också en risk att kraven på fortbildning kan påverka tillgängligheten till patientbesök – framför allt på mindre vårdenheter där frånvaro av personal blir extra märkbar. Vidare krävs också att vidareutbildade medarbetare används som en gemensam resurs inom de olika verksamhetsområdena.

Flera av förslagen i utredningen skulle få ekonomiska konsekvenser för regionerna bland annat genom en ökad administration eller genom behov av vikarier för att täcka upp vid fortbildningsinsatser. Vidare krävs att fortbildning av personal och en högre utbildningsnivå kan mötas upp med motsvarande lön och ansvar. Dessa initiala kostnader kan dock balanseras upp av förbättrad arbetsmiljö och patientsäkerhet, minskad personalomsättning och ökad kvalitet i vården på sikt.

6.3.2 Medicinska fotterapeuter föreslås få skyddad yrkestitel

Region Kronoberg välkomnar förslaget om att medicinska fotterapeuter får skyddad yrkestitel. Däremot hade det varit fördelaktigt med titeln ”medicinsk fotvårdsterapeut” för att betona att arbetet inte inkluderar exempelvis arbete med leder, belastning på fötter och dylikt.

6.3.18 Tandsköterskor – skyddad yrkestitel

Av utredningen framgår förslag på att ett antal yrkesgrupper ska ges skyddad yrkestitel. Tandsköterskor föreslås inte omfattas av detta. Det innebär att deras yrkesstatus inte kommer stärkas genom lagstiftning, vilket riskerar att påverka

rekryteringsmöjligheterna och kompetensutvecklingen negativt. Region Kronobergs inställning är därför att en skyddad yrkestitel vore att föredra. Många tandsköterskor har idag kvalificerade arbetsuppgifter och utgör en central funktion i arbetet med patientsäkerhet på klinikerna. En sådan reglering finns redan idag i andra EU-länder som bland annat Norge, Lettland, Österrike och Polen.

En skyddad yrkestitel skulle också kunna möjliggöra för regionerna att påverka innehållet och kraven på tandsköterskeutbildningen som idag genomförs inom ramen för yrkeshögskolan (YH).

7.2.6 Tandhygienisters möjligheter till vidareutbildning och 8.4.9 Arbetsterapeuter, audionomer, biomedicinska analytiker, dietister, fysioterapeuter, optiker, röntgensjuksköterskor och tandhygienister

Region Kronoberg ser idag ett behov av att tydliggöra tandhygienisters karriärväg inom tandvården. Återväxten av disputerade tandhygienister är idag låg.

8. Författningsreglerad vidareutbildning för fler yrkesgrupper

Region Kronoberg ställer sig överlag positiv till en författningsreglerad vidareutbildning för fler yrkesgrupper då det underlättar arbetsgivarens prioritering i relation till professionsföreningarnas önskemål. Samtidigt är det viktigt att betona vikten av att arbetsgivaren fortsatt kan utforma egna karriärmodeller och utbildningsinsatser utifrån behov och resurser.

8.4.5 Författningsreglerad specialistkompetens föreslås införas för logopeder och psykologer

Region Kronoberg är i grunden positiv till förslaget om att införa en reglerad ST-tjänstgöring för logopeder och psykologer från och med år 2029. Det är dock viktigt att betona att vidareutbildning och/eller fortbildning inte alltid kommer att vara nödvändig för samtliga tjänster. Den grundutbildning som logopeder och psykologer har idag bör ge tillräcklig generell kompetens för att kunna genomföra många av de arbetsuppgifter som ingår i en tjänst.

Av utredningen framgår förslag om att regionerna ska ansvara för att tillhandahålla ST-tjänster för logopeder och psykologer, samtidigt som Socialstyrelsen ska ha ett övergripande ansvar för uppföljning och certifiering. En sådan ansvarsfördelning bedöms rimlig.

Vidare menar Region Kronoberg att det är positivt att ST-tjänstgöringen integreras i det kliniska arbetet, med handledning och individuell utbildningsplan (IUP) som centrala komponenter. Den föreslagna tidfördelningen för psykologer – cirka 20 % av arbetstiden för utbildningsmoment – bedöms rimlig.

Region Kronoberg vill lyfta ett antal aspekter som är viktiga att beakta vid införande av ST-tjänstgöring för logopeder och psykologer:

- Flexibilitet för arbetsgivare: Det bör tydliggöras att arbetsgivaren inte har en generell skyldighet att erbjuda ST-platser till samtliga legitimerade logopeder och psykologer. Möjligheten att erbjuda ST-platser bör utgå från verksamhetens behov och resurser.
- Administrativ börda: Nya krav på dokumentation och uppföljning måste hållas på en hanterbar nivå för att inte belasta det kliniska arbetet oproportionerligt.
- Specialistinriktningar: Det är positivt på att Socialstyrelsen får ansvar för att definiera dessa, men det är viktigt att notera att framtida inriktningar bör bredda kompetensen och spegla vårdens behov i hela landet.
- Övergångsregler: Det är avgörande att redan yrkesverksammas erfarenhet värderas och valideras rättssäkert, så att de inte hamnar utanför det nya systemet.

Avslutningsvis återfinns i utredningen en ambition om att stärka patientsäkerheten, höja professionens status och skapa en nationellt likvärdig struktur för vidareutbildning, vilket Region Kronoberg ställer sig positiv till. Däremot rådet det vissa oklarheter kring i vilken omfattning en sådan här reglering skulle leda till en ökad patientsäkerhet. Det är också viktigt att ha i åtanke att utformningen av systemet är avgörande för att avvärja eventuella negativa konsekvenser vad gäller förhållandet till andra professioner.

8.5 En ny ordning för att vidareutbilda vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå bör utredas – Vårdprofessionslyftet

Region Kronoberg instämmer i intentionerna med vårdprofessionslyftet men betonar vikten av att förslaget utreds vidare. Det saknas idag ett tydligt förslag att ta ställning till.

Region Kronoberg har följande medskick:

Av utredningen framgår beskrivningar av de utmaningar som återfinns kring lärosätenas antagningssystem i relation till regionens behov av planering av framtida kompetensförsörjning och tillgången till utbildningsplatser. Denna beskrivning stämmer väl överens med Region Kronobergs bild. Förslaget om ett vårdprofessionslyft skulle kunna underlätta för regionerna genom att de medarbetare som regionen vill erbjuda utbildningstjänster garanteras en plats på utbildningen, samt att utbildning kan kombineras med arbete. Det skapar bättre planeringsförutsättningar för regionernas framtida kompetensförsörjning.

Inom tandvården återfinns dock vissa farhågor med förslaget. Redan idag är de odontologiska lärosätena tyngda av sitt uppdrag. Odontologi är ett litet område och lärosätena har redan svårt att utföra de redan ålagda uppgifter som rör grundutbildning för tandläkare och tandhygienister. En av anledningarna är bristen på lärare. Att då ålägga dessa lärosäten ytterligare ett kompetensutvecklingsansvar kommer i dagsläget med stor sannolikhet vara svårt att genomföra. Det kan således

komma att krävas ytterligare resurser alternativt andra alternativa utbildare som ett komplement.

Det är också viktigt att ta i beaktande att vårdprofessionsliftet skulle kunna leda till en utökad administration hos regionerna – exempelvis för att hantera samarbetet med lärosätena, implementering, uppföljning och utvärdering av kompetensutvecklingen. Därav är det viktigt att ekonomiska och personella resurser finns för att delta i vårdprofessionsliftet, samt att det finns tid och möjlighet till att identifiera och prioritera vilka som ska delta.

9.7.1 Vårdgivarens ansvar för att identifiera utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning behöver förtydligas

Region Kronoberg vill betona vikten av de förslag som lyfts i detta avsnitt. Merparten av de strukturer och processer som krävs för att efterleva föreslagen förstärkning av vårdgivarens ansvar för att tillhandahålla regelbunden fortbildning av personal inom hälso- och sjukvården finns redan idag på plats inom Region Kronoberg. Ett förtydligande av detta ansvar skulle dock synliggöra en viktig fråga och kan stärka befintliga processer.

Det är också viktigt att tydliggöra att det kan finnas flera olika syften med en vidareutbildning. Ett syfte kan i vissa fall vara verksamhetens behov av kompetensutveckling för att exempelvis implementera förändrings- och förbättringsarbeten. Ett annat syfte skulle kunna vara att tillgodose behovet hos den enskilda medarbetaren av att utvecklas i sin yrkesroll.

Region Kronoberg är positiv till krav på en sammanfattande redovisning från arbetsgivarens sida. Däremot återfinns vissa risker med att inkludera den i den årliga patientsäkerhetsberättelsen. Om återredovisningen är omfattande riskerar den att uppta en oproportionerligt stor del av patientsäkerhetsberättelsen.

Barnrättsperspektiv

Det framgår inte av remissen om en prövning av barnets bästa har genomförts.